

нів виконавчої влади; рішення органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, що не суперечать Бюджетному кодексу України та іншим нормативно-правовим актам; чинні міжнародні договори щодо бюджетних правовідносин [5, ст.4].

Бюджетне законодавство регулює всі питання, пов'язані з бюджетними правовідносинами. При виникненні колізії в регулюванні бюджетних правовідносин між бюджетним законодавством та іншим законодавством України застосовується бюджетне законодавство України. Аналіз складу та тлумачення бюджетного законодавства свідчить, що воно містить норми права, які охоплюють регулювання складної структури бюджетно-правових відносин.

Таким чином, бюджетне законодавство виступає формою реалізації норм бюджетного права. Накопичений нормативний масив регулює інститути бюджетного права, що складають разом самостійну сферу суспільних відносин, необхідність вивчення яких потребує практика бюджетної діяльності.

Список літератури: 1. Пискотин М.И. Советское бюджетное право. М., 1971., Химичева Н.И. Субъекты советского бюджетного права. Саратов. 1979. Финансовое право. Підручник. Під ред. Л.К.Воронової. Х., 1998. Финансовое право. Учебник под ред. О.Н. Горбуновой. М., 1996. 2. Хрестоматія з історії держави та права України. За ред. В.Д. Гончаренка, У 2-х т., К., 2000. 3. Бельский К.С. Финансовое право. М., 1994. 4. Рабинович Г.М. Основы заглавной теории права та держави. К., 1995. 5. Бюджетный кодекс України. К., 2001.

Надійшла до редколегії 10.07.02

А.Г. Дідук

АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ

Правове регулювання конфіденційної інформації, таємниці є ознакою нашого часу, оскільки вона грає значну роль в постіндустріальному суспільстві, зокрема, в умовах ринкової економіки.

У кінці ХХ ст. на розвиток інституту конфіденційної інформації, комерційної таємниці вплинуло (та продовжує впливати) два найважливіших економічних фактори: швидкий ріст рівня технологічного розвитку та ріст глобальних економічних процесів. Як не парадоксально, але ці фактори, що стосуються конфіденційної інформації, комерційної таємниці, є взаємовиключними: ріст рівня технологічного розвитку автоматично збільшує комерційну цінність такої таємниці, в той час, коли глобалізація економіки призводить до того, що захищати її стає все складніше.

У нашій країні захищаються виключні права фізичних та юридичних осіб на об'єкти інтелектуальної власності краще ніж інформація, конфіденційна інформація, ноу-хау та ін. Фактично відсутній і практичний досвід застосування норм чинного законодавства відносно до інформації.

У цій ситуації важливо узгодити законодавство України з європейською системою законодавства, що в свою чергу, буде мати на нього значний позитивний вплив. Тому зараз в Україні триває процес приведення законодавства про інтелектуальну власність у відповідність до законодавства Європейського Союзу згідно з Угодою про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством [1] та Всесвітньою торговою організацією [2] з Угодою «Про торгівельні аспекти права інтелектуальної власності» – TRIPS [3], укладеної в рамках Світової організації торгівлі (СОТ), в зв'язку з наміром України вступити до СОТ.

Важливим прогресивним кроком в подальшому якісному розвитку законодавства України стало прийняття Верховною Радою нового Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), згідно з яким (книга IV «Право інтелектуальної власності», глава 46 – «Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю») будуть внесені зміни та доповнення у чинне законодавство, що регулює відносини, пов'язані з інтелектуальною власністю, а також з конфіденційною інформацією, комерційною таємницею.

Визначення комерційної таємниці в новому ЦК України повністю співпадає з визначенням відповідної інформації в Угоді TRIPS.

Зокрема, згідно з Угодою МОТ (МОТ-TRIPS) «Про торгівельні аспекти права інтелектуальної власності», прийнятою в 1994 р. В ст.39 Угоди були визначені ознаки, за якими інформація отримує статус нерозкритої. Інформація є нерозкритою, якщо вона: 1) є секретною в тому розумінні, що вона як єдине ціле або в точній сукупності і об'єднанні її компонентів не є загальновідомою чи легкодоступною для осіб в колах, які мають справу з вказаним видом інформації; 2) має комерційну цінність завдяки тому, що є секретною; 3) є об'єктом достатніх для цих обставин заходів збереження її в секреті особою, яка законно здійснює контроль за цією інформацією.

Аналогічні ознаки для секретної інформації викладені в Модельних положеннях про захист проти недобросовісної конкуренції, підготовлених Всесвітньою організацією інтелектуальної власності у 1996 р. [4], «інформація повинна розцінюватися як секретна (secret information), якщо вона: не є загальновідомою або легкодоступною як єдине ціле для осіб у колах, що звичайно мають справу з вказаним видом інформації; має комерційну цінність через те, що є секретною; є об'єктом достатніх (reasonable) для даних обставин заходів по збереженню її у секреті праволодарем.

В Модельних положеннях не дається перелік відомостей, що входять до секретної інформації, щоб не обмежити якимось чином цей перелік. Проте, у відповідному коментарі ВОІВ до Модельних положень зазначається, що «абсолютна секретність не вимагається. Інформація повинна розцінюватися як секретна настільки довго, наскільки вона не є загальновідомою або легкодоступною...»

Як зазначав український дослідник у сфері інтелектуальної власності Ю.Капіца, терміни «нерозкрита інформація» угоди TRIPS, «секретна інформація» Модельних положень є синонімами поняття комерційної таєм-

мниці (торгових секретів) згідно з їх визначеннями в законодавстві США та деяких інших країн [5, с.177].

Отже, в США законодавство щодо комерційної таємниці, або згідно з її термінологією «trade secrets» було розроблено і прийнято досить давно, але не всіма штатами. Так, згідно з Єдиним актом щодо комерційної таємниці США (Uniform Trade Secret Act), схваленого Асоціацією адвокатів США у 1979 р.[7] та прийнятого потім у більшості штатів США, комерційна таємниця – це інформація, яка «має незалежну економічну цінність реальну або потенційну, завдяки тому, що не є загальновідомою та такою, що легко з'ясувати (readily ascertainable) законними засобами іншими особами, які можуть набути економічних переваг від її розкриття або використання; є об'єктом зусиль (efforts) щодо збереження її секретності, що є достатніми при даних обставинах».

При цьому комерційна таємниця означає інформацію, що включає формулу, зразок, модель (compilation), програму, прилад, методи, техніку або процес.

Основними ознаками у вищезгаданому визначенні є незагальновідомість інформації (тобто вимога щодо абсолютної секретності відсутня), прийняття заходів з охорони інформації та відсутність доступу до інформації на законних підставах (обмеження доступу до інформації, укладання контрактів з працівниками і збереження конфіденційності тощо).

Критерії щодо потенційної або реальної цінності комерційної таємниці є умовними. Цим критеріям може відповідати практично будь-яка інформація.

Зазначимо, що Єдиний акт готувався Спеціальною комісією Асоціації адвокатів США з 1968 по 1979 р. на підставі кодифікації судових рішень та безпосередньо вплинув на пізніші визначення нерозкритої, секретної інформації в іноземних країнах, угоді СОТ – TRIPS та інших міжнародних організацій [6, с.178].

Однак судова практика США свідчить про те, що цих ознак для винесення звинувачення у використанні чужих секретів виробництва, як правило, недостатньо. Тому володільцю фірмових секретів рекомендується вказувати, які заходи ним здійснювалися щодо захисту конфіденційної інформації та які кошти затрачено на це [8, с.41].

У Великобританії щодо регулювання конфіденційної інформації, комерційної таємниці особлива увага приділяється тому, в якому обов'язку працівник мав доступ до конфіденційної інформації чи секретної інформації та чи знав він, що вона є такою, чи була інформація загальнодоступною як конфіденційна, чи уявляв роботодавець, що інформація була такою та не підлягала широкому розголошенню, чи була така інформація реально відмежована від іншої інформації, яка не являлась конфіденційною. При цьому відносини конфіденційності будуються на основі договірних зобов'язань як з партнерами, так і з найманими працівниками. Угоди про умови конфіденційності передують укладенню договорів між партнерами, та є їх складовою частиною.

Умови дотримання конфіденційності обов'язково включаються в трудові договори. При цьому роботодавець зазначає для працівника межі використання конфіденційної інформації та без особливих труднощів одержує судові рішення про зупинення трудових відносин у випадку порушення умов конфіденційності. Це дозволяє захищатися від позовів працівника щодо примусового звільнення через порушення контракту.

У Великобританії було прийнято Закон «Про порушення конфіденційності» [9], який регулює питання, пов'язані з встановленням обов'язків конфіденційності, які накладаються на осіб, що отримали конфіденційну інформацію, та встановлює процедури, які застосовуються щодо порушення обов'язків конфіденційності, а також засобів судового захисту, що застосовуються при таких процедурах. Особливу увагу Закон приділяє питанню щодо отримання інформації, розкритої в процесі судового засідання або для інших цілей судового провадження.

Отже, згідно з вказаним законом інформація вважається конфіденційною, якщо вона не є суспільним надбанням, і особа, яка отримала таку інформацію від іншої особи, заздалегідь прийняла на себе зобов'язання перед іншими особами поводитися з цією інформацією або з описанням, що включає в себе таку інформацію, конфіденційно. Зобов'язання поводитися з цією інформацією конфіденційно при відсутності інших протилежних вказівок фактично впливає з природи будь-яких взаємовідносин між сторонами або із поведінки особи, яка отримує інформацію, по відношенню до інших осіб.

Проаналізувавши це положення Закону, можна зробити висновок про те, що для віднесення інформації до категорії конфіденційної не має значення, чи було дане зобов'язання про дотримання конфіденційності набувачем інформації спеціально, чи фактично впливало з конкретних обставин справи. Крім того, не має значення, в який момент зобов'язання про дотримання конфіденційності було прийнято на себе набувачем інформації (або могло б бути прийнято фактично) в момент отримання інформації, до цього моменту, пізніше чи в будь-який інший час. За загальним правилом зобов'язання дотримуватись конфіденційності виникає у особи в момент отримання інформації або в момент, коли вона дізналась, чи повинна була дізнатись про таке зобов'язання.

У **Німеччині** у сфері комерційних секретів діє ряд законів, що спрямовані на правове регулювання виробничої та комерційної таємниці. Поняття виробничої і комерційної таємниці детально викладено в параграфі 404 Закону про акціонерні товариства і параграфі 85 Закону про підприємства. Згідно з цими законами в до виробничої таємниці належать відомості організаційного та технічного характеру, що стосуються способу виробництва, технології, організації праці, а також технічні відкриття, винаходи чи відомості про характер і мету дослідницьких робіт. Комерційною таємницею, на відміну від виробничої, є відомості, які стосуються організації та обсягів виробництва; стан ринків збуту; відомості про постачальників і споживачів; відомості про банківські операції.

Згідно з вказаними законами, які встановлюють обов'язки для конкретних осіб, що є членами органів управління фірми і компанії, та передбачають позбавлення волі строком до одного року чи сплату штрафу у випадку, коли вони, всупереч забороні, розголосили комерційну або виробничу таємницю, яка стала їм відома при виконанні службових обов'язків.

У законодавстві Австрії під комерційною таємницею мають на увазі термін «закрита інформація». Інформація, яка підходить під цю категорію, повинна відповідати таким ознакам: 1) особливий комерційний інтерес підприємства в збереженні інформації як таємної, тобто вона має певний комерційний інтерес для особи, якій вона належить; 2) охороняється за допомогою спеціальних заходів; 3) особливі умови її збереження; 4) зменшення кола осіб, які мають доступ до такої інформації; 5) наявність захисту від її вільного обігу в середині підприємства; 6) встановлення відповідальності безпосередніх носіїв комерційної інформації – службовців підприємства (фірми).

У **Фінляндії** під комерційною таємницею розуміють відомості, які мають зберігатися в таємниці: технології виробництва, схеми і креслення окремих вузлів та готових виробів, коло клієнтів, рівень цін та розміри знижок за преїскурантними цінами, бюджет фірми та інші дані, за умовою, що вони при їх отриманні конкурентами або третіми особами можуть спричинити збитки фірмі чи принести успіх конкурентам.

В **Японії** майже відсутні законодавчі акти, що регулюють конфіденційну інформацію, комерційну таємницю. Але необхідно зазначити те, що японський бізнес найменше страждає від просочування інформації. Це в першу чергу пов'язано з тим, що цій країні притаманна система «довічного найму», а також в кожній фірмі існують «кодекси поведінки службовця». У них закріплені положення, які забороняють передавати стороннім особам конфіденційні відомості; укладати «сумнівні» угоди; навмисно завдавати економічних збитків фірмі; давати та отримувати хабарі.

Разом з тим, важливу роль в організації заходів по збереженню комерційної таємниці та науково-технічних секретів японського бізнесу грає Міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості. Воно періодично розповсюджує по промислових об'єктах і торгових компаніях вказівки щодо необхідності створення підрозділів внутрішнього самоконтролю з метою недопущення поставки за кордон високотехнологічних виробів «подвійного призначення», які можна застосовувати як з цивільною, так і з військовою метою. Підтримка подібних контактів з службами охорони та безпеки приватнопідприємницьких структур здійснюють співробітники відділу безпеки Міністерства зовнішньої торгівлі і промисловості.

Для **Франції** притаманне швидке нарощування масштабів діяльності особистих служб безпеки промислових фірм. Промисловими службами безпеки, які взаємодіють з контророзвідкою, розроблений та введений жорсткий контроль за технічною і комерційною документацією, яка передається місцевими фірмами іноземним спецслужбам, яких дозволено знайомити тільки з матеріалами, що мають особливу позначку у вигляді штампку червоного кольору з спеціальною вказівкою «для інформації». За

останні роки промислові служби безпеки вдосконалюють систему підбору персоналу, який проходить трьохступеневу перевірку. Служба безпеки фірми перевіряє не тільки набраний персонал, але і його родичів, друзів та ін. зв'язки. Практика показує, що такий підхід дозволяє підвищити режим безпеки на об'єкті.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні в Україні головне завдання, в плані законотворчості, вирішено. У новому ЦК України поняття комерційної таємниці викладено в точній відповідності до ст.39 Угоди TRIPS. Наступне завдання полягає в тому, щоб прийняти Закон України «Про комерційну таємницю» відповідно до основних положень нового ЦК України, і з врахуванням досвіду, накопиченого іноземними країнами. Поданий на розгляд Верховної Ради проект вище вказаного закону не в повній мірі відповідає таким вимогам.

Список літератури: 1. Закон України № 237/94-ВР «Про ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами» від 10 листопада 1994 року // ВВР України 1994. №46. Ст. 415. 2. Указ Президента України № 615/98 «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 року із змінами та доповненнями, внесеними Указами Президента України № 587/2000 від 12 квітня 2000 року, № 8/2001 від 11 січня 2001 року // Офіційний вісник України, 1998. №24. Ст. 870. 3. Соглашение TRIPS – полное название: Agreement on Trade Related aspects of intellectual property Rights. //The Result of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations. The Legal Texts. WTO. 1995. 4. Model Provision on Protection Against Unfair Competition. WIPO. 1996. 5. Капіца Ю.М. Проблеми правової охорони комерційної таємниці, ноу-хау та конфіденційної інформації в праві України //Реферативний огляд чинного законодавства України /За ред В.В. Цветкова, С.Б.Кубко. К., 2000. 6. Uniform Trade Secret Act Annual Conference meeting in San-Diego, California. August 3-10. 1979 (зазначимо, що trade secrets перекладено як комерційна таємниця, та існують і інші переклади – комерційні секрети, фірмові секрети, торгові секрети та ін.). 7. Шлыков В.В. Зарубежный опыт защиты коммерческой тайны // Машиностроитель. 1998. №2. 8. Lam Commission Draft Bill on Breach of Confidence. WIPO. 1994. 9. Власова О. Законодательство Великобритании: охрана коммерческой тайны и другой конфиденциальной информации // Хозяйство и право. 1998. № 8.

Надійшла до редколегії 10.10.02